

Notitie

aan M. Belt (gemeente Leiden)
van W. Moerland
betreft advies Oostvlietpolder Leiden
project 0621
datum 15 maart 2011

bsr

bureau Stadsnatuur Rotterdam

Postbus 23452

3001 KL Rotterdam

telefoon: 010-436 42 22

fax: 010-436 43 99

e-mail: bsr@nmr.nl

www.bureaustadsnatuur.nl

bezoekadres: Natuurhistorisch Museum

Rotterdam - Westzeedijk 345 (Museumpark)

Inleiding

Op verzoek van de gemeente Leiden levert bureau Stadsnatuur Rotterdam een ecologisch advies omtrent de geplande inrichting van de Oostvlietpolder. In deze notitie wordt voornamelijk ingegaan op dat deel van de polder (Figuur 1), dat gesitueerd is tussen het westelijke volkstuincomplex van de Tuinvereniging OTV en het bos van de Vlietpolder. Het is een gebied van zo'n 500 bij 1100 meter. De gemeentelijke plannen omvatten een inrichting waarbij recreatieve en ecologische verbetering als uitgangspunt geldt. Getoetst wordt in hoeverre huidige plannen deze doelstellingen verwezenlijken. In het advies worden de aanwezige natuurwaarden belicht en aanbevelingen gedaan voor verbeteringen. Ten slotte wordt een protocol voor doeltreffend weidevogelbeheer geformuleerd.



Figuur 1. Oostvlietpolder, in rood omkaderd het projectgebied.

In de inrichtingsplannen is ruimte voor agrarisch natuurbeheer waar recreant, agrariër en weidevogel van moeten profiteren. In het noordelijke deel wordt een historische kreek uitgedaagd, nieuwe fietspaden zullen

de Vlietweg verbinden met het achterland ten oosten van de A4. Ook is een uitkijktoren ingepland centraal in het projectgebied. Definitieve plannen zijn, na overleg met diverse belangengroeperingen, gepresenteerd op 18 februari 2011. Het uitgebreide uitvoeringsplan houdt in (naar de mail op 24 februari 2011 van M. Belt):

1. het creëren van een optimaal weidevogelgebied;
2. bieden van meer recreatiemogelijkheden

Het gebied zal bestaan uit:

- Grasland (30 hectare): in beheer bij agrariërs, optimaal weidevogelbeheer (toespitst op kruidenrijk grasland), vee in de vorm van koeien (inclusief extensieve bemesting d.m.v. ruige stalmest). In het gebied wordt een kreek hergraven met een diepte van 65 cm en flauwe oevers. Daarnaast wordt er een kreekrug hersteld door een verhoging in het landschap van 40 cm.
- Watersysteem: in circa de helft van het Graslandgebied wordt het peil met 40 cm natuurlijk opgezet. Het is het gebied tussen de bebouwing en de kreek. In dit deel van het graslandgebied is de drooglegging momenteel circa 1 meter. Door de peilverhoging zal de drooglegging naar het ideale peil van circa 60 cm onder maaiveld worden gebracht. In de zomer zal het gebied door natuurlijk verloop weer het zelfde peil hebben als de rest van de Oostvlietpolder. Rond het nieuwe peilgebiedje zal een dijkje van circa 30 cm worden opgetrokken.
- Fietspad: gehele jaar geopend, loopt recht en zo dicht mogelijk langs bestaande volkstuincomplex, 2.50 meter breed, materiaal van ofwel asfalt met een gritlaag ofwel een fijne halfverharding. Toegangen vanaf Vlietweg en Hofvlietweg zijn met een klaphek en veerooster. Om de verstoring ter hoogte van het nu meest rijke weidevogeldeel te verminderen wordt de reeds bestaande wal langs het fietspad naar 1.20 meter (ten opzicht fietspad) verhoogd. Ter hoogte van de brede watergang zal in deze wal een kijkscherm c.q. kijkhut worden gerealiseerd.
- Overig water: de sloot langs het volkstuincomplex wordt verbreed naar 8 meter en krijgt een flauwe oever. De reeds door het gebied lopende centrale wetering wordt verbreed naar circa 25 meter. De oevers zijn flauw (langzaam oplopend) en natuurlijk (niet zijnde riet). Verschillende watervogels kunnen profiteren van dit bredere oppervlak. Bij de twee oversteken is gekozen voor een doorvaarbare, brede duiker.
- Boomgaard: tussen de volkstuinsloot en het nieuwe fietspad komen circa 100 laagstamfruitbomen, beheerd door een van de agrariërs i.s.m. vrijwilligers. Op dit zelfde perceel zullen schapen het gebied kort houden.
- Overige paden: alleen buiten broedseizoen (15 maart – 30 juni) geopend, één over verlengde Hofweg, één langs ecologische zone/ brede watergang (met de perceeleigenaren tussen het groengebied en Vlietland wordt getracht een boerenlandpad constructie af te spreken), materiaal is een fijne halfverharding. De kruisingen met de bestaande watergangen in slagenpatroon zijn door middel van simpele draglineschotten. Het pad wordt in het broedseizoen afgesloten door simpelweg enkel draglineschotten te verwijderen en daarmee de toegang af te sluiten.
- Geriefhoutbosjes: in de rand aan de Vlietweg waar reeds sprake is van opgaande begroeiing en bebouwing in de vorm van huizen en boerderijen worden op twee plekken geriefhoutbosjes (bosplantsoen bestaande uit o.a. wilg, berk) van circa 500 vierkante meter elk ingericht. De agrariërs beheren deze bosjes op de traditionele manier.
- Objecten: langs de paden worden circa 3 simpele houten bankjes verspreid over het gebied geplaatst. Daarnaast komen er twee groter informatie borden en circa 5 kleinere informatieborden met uitleg over de flora en fauna, historie en archeologische ondergrond
- Predatoren: de bedoeling is om op de locaties waar nu opgaande beplanting als een storende factor wordt gezien, zoals rond het Gasstation en nabij de Hofvlietweg deze te minimaliseren zodat predatoren hier minder van gebruik kunnen maken. Plekken waar vossen in het gebied kunnen komen worden afgesloten (zolang dit haalbaar is).

Gebiedbeschrijving

De Oostvlietpolder is een veenweidegebied in het zuiden van Leiden. Het hele gebied beslaat een oppervlakte van ongeveer 1.6 bij 1.1 kilometer. Van dit oppervlak is 75 procent in agrarisch bedrijf, hoofdzakelijk door melkveehouders (bron: Vereniging Vrienden Oostvlietpolder, VVO). Voorts zijn twee volkstuincomplexen aanwezig die de polder verdelen in een aantal kleinere deelgebieden met een open karakter (Figuur 2).



Figuur 2. Oostvlietpolder, pad naar het Gasunie-station. Overzicht over het westelijke agrarisch gebied.

Natuurwaarden

Weinig is gepubliceerd over de aanwezige natuurwaarden in de Oostvlietpolder. In het Stadsnatuurmeetnet Leiden (Moerland, in prep.) zijn hier enkele meetlocaties opgenomen waarbij verschillende soortgroepen worden onderzocht. De watergang parallel aan de weg naar Tuinvereniging OTV wordt bemonsterd op vissen. Ook bevindt zich in de polder een aantal vogeltelpunten. Op basis van waarnemingen uit het Stadsnatuurmeetnet, losse waarnemingen uit www.waarneming.nl en bestaande kennis over vergelijkbare veenweidegebieden (polders rond Zoeterwoude, polder Schieveen, gemeente Rotterdam) is een grove inschatting mogelijk wat de ecologische waarde van het projectgebied inhoudt.

Vogels

Een belangrijke groep in de Oostvlietpolder zijn de vogels. Specifieke soorten worden aangetroffen op en rond de boerenerven en in de open gebieden met graslanden en poldersloten. Het gebied is één van de weinige plaatsen in de gemeente Leiden waar weidevogels tot broeden komen. De volkstuinen in het gebied herbergen vogelsoorten van een parkachtige omgeving, zoals Roodborst (*Erithacus rubecula*) en Zwartkop (*Sylvia atricapilla*), en zijn in die zin minder uniek voor de gemeente Leiden.

Weidevogels

Veruit de grootste ecologische waarde in de Oostvlietpolder, in het bijzonder in het projectgebied, wordt vertegenwoordigd door de weidevogels. Ze vormen een kwetsbare groep die door de afhankelijkheid van de mens de laatste decennia landelijk dramatisch achteruit gaat. Observaties uit het Stadsnatuurmeetnet geven een globale indruk om welke soorten en aantallen het gaat binnen het projectgebied. Vanwege de gehanteerde methodiek zal er eerder sprake zijn van onder- dan overschatting. Kievit (*Vanellus vanellus*) is de algemeenste weidevogel, met 10-20 broedparen. Scholekster (*Haematopus ostralegus*) broedt ook in een behoorlijk aantal, met 5-10 paren. Grutto (*Limosa limosa*) was in 2010 met 3-4 broedparen aanwezig, voornamelijk in het noordoostelijk deel van het projectgebied. Tureluur (*Tringa totanus*) heeft er 1-2 broedparen, Slobeend (*Anas clypeata*) ten minste 1 broedpaar. Zeker voor laatstgenoemde soort is dit vermoedelijk een onderschatting. De Slobeend bevindt zich vaak op of langs de polderslootjes, die vanaf het telpunt niet te overzien zijn. Grutto, Tureluur en Slobeend staan op de Rode lijst van de bedreigde vogels

(Hustings *et al.* 2004), de eerste twee soorten zijn als gevoelig vermeld, de laatste als kwetsbaar. De Zomertaling (*Anas querquedula*) is aanwezig in het projectgebied, maar als gevolg van de toegepaste methodiek gemist in het Stadsnatuurmeetnet. Van de aanwezige weidevogels is dit de meest bijzondere soort, met twee broedparen in het gebied. De Zomertaling staat op de Rode lijst vermeld als een kwetsbare soort.

Andere karakteristieke weidevogels als bijvoorbeeld Watersnip (*Gallinago gallinago*), Graspieper (*Anthus pratensis*) of Veldleeuwerik (*Alauda arvensis*) zijn niet waargenomen gedurende het meetnet. Deze staan ook op de Rode lijst, respectievelijk als bedreigde, gevoelige en gevoelige soort.

Aannemelijk is dat bij het opstellen van een actuele Rode lijst de situatie niet rooskleuriger zal zijn voor betreffende soorten. De afgelopen decennia zijn de weidevogels op veel broedlocaties verdwenen door onder andere intensivering van de landbouw en verlies aan leefgebied (bron: www.compendiumvoordeleefomgeving.nl). Verstoring door recreanten en verkeer leidt tot een sterke afname in broedvogelpopulaties in een brede zone langs wegen en paden (Sanders *et al.* 2004), zeker in omgeving met hoge predatiedruk. Verstoringgevoeligheid wordt in de literatuur bij de meeste van de bovengenoemde soorten geschat tussen de 100 en 300 meter (Grutto, Tureluur), bij enkele (Slobeend, Zomertaling) zelfs meer dan 300 meter (Krijgsveld *et al.* 2008). De praktijk wijst uit dat menselijke activiteiten al een nadelig effect sorteren op 300 meter afstand van de broedlocatie. De afstanden kunnen geïnterpreteerd worden als de kleinste afstand die de vogel gedooft tot de mens alvorens hij wegvliegt.

Overige avifauna

Voorgaande soorten behoren tot de klassieke weidevogelgemeenschap. Andere vogelsoorten broeden ook in polders, maar zijn veel minder aangewezen op dit biotoop. De broedende avifauna bestaat ondermeer uit Bergeend (*Tadorna tadorna*), met 1 paar, Kuifeend (*Aythya fuligula*, aantal paartjes onbekend) en Knobbelzwaan (*Cygnus olor*). Een vermelding waard is het territorium van een Spotvogel (*Hippolais icterina*) in 2010, een vogel van boerenerven, aanwezig in de struwelen aan het begin van het polderweg in eigendom van de Gasunie. De Spotvogel is een gevoelige Rode-lijstsoort.

Overige functionaliteit

Naast broedactiviteiten dient de polder ook als foerageergebied. In de tellingen voor het Stadsnatuurmeetnet zijn Canadese gans (*Branta canadensis*) en Grauwe gans (*Anser anser*) veelvuldig aangetroffen. Voorts wordt het gebied gebruikt door Boerenzwaluw (*Hirundo rustica*), Kokmeeuw (*Chroicocephalus ridibundus*), Stormmeeuw (*Larus canus*), Blauwe reiger (*Ardea cinerea*), Torenvalk (*Falco tinnunculus*) en Buizerd (*Buteo buteo*). Andere soorten als Kleine zwaan (*Cygnus bewickii*), Smient (*Anas penelope*) en Steenuil (*Athene noctua*) zijn niet geconstateerd gedurende het meetnet, maar hun aanwezigheid in de weides en sloten is goed mogelijk.

Vissen

Op basis van losse waarnemingen wordt geconcludeerd dat beschermde soorten als Bittervoorn (*Rhodeus amarus*) en Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*) voorkomen in de Oostvlietpolder. Voor de hand ligt dat deze soorten zich ook ophouden binnen het projectgebied. Beide staan vermeld op de Ffw-tabel 2. Bittervoorn is opgenomen in de Rode lijst van de vissen (Ministerie van LNV 2004), als kwetsbare soort. Eveneens kwetsbaar zijn Vetje (*Leucaspius delineatus*) en Kroeskarper (*Carassius carassius*), soorten die voorkomen in (ondiepe) slootjes met voldoende waterplanten. Genoemde soorten zijn kenmerkend voor poldersloten en –watergangen. Tot slot kunnen Driedoornige stekelbaars (*Gasterosteus aculeatus*) en Tiendoornige stekelbaars (*Pungitius pungitius*) genoemd worden als karakteristieke poldervissen. Deze zullen bij onderzoek zeer waarschijnlijk worden vastgesteld in het projectgebied.

Weekdieren

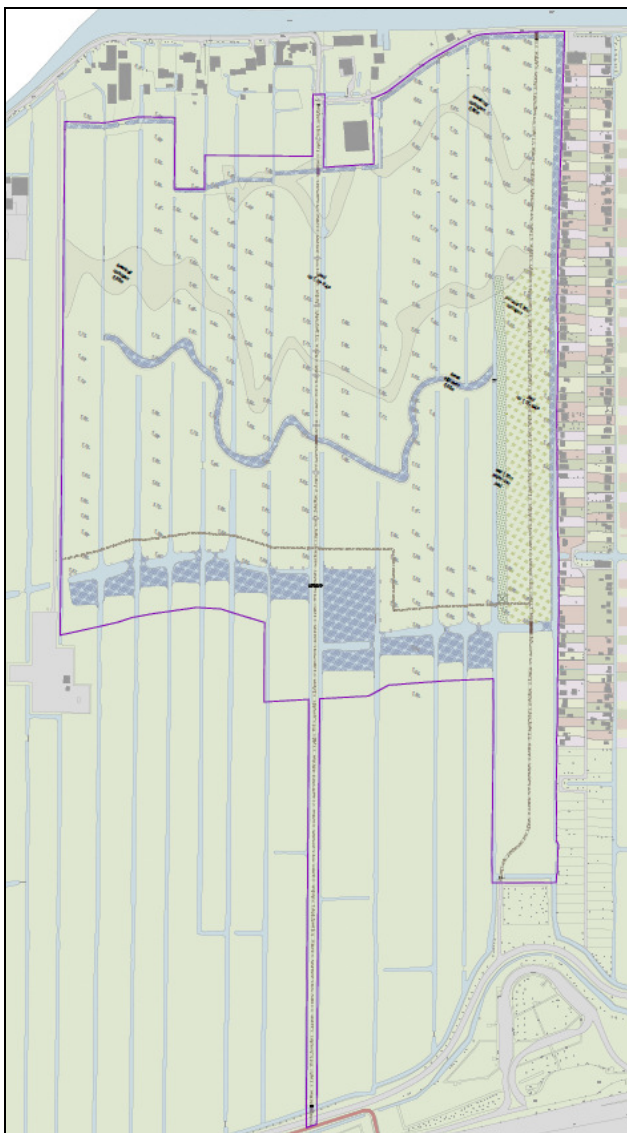
Een beschermde slakkensoort is de Platte schijfhoren (*Anisus vorticulus*), die in delen van Zuid-Holland, Utrecht en Noordwest-Overijssel vrij algemeen voorkomt. Landelijk gezien is de soort echter vrij zeldzaam. Deze zoetwatermollusk komt voor in niet-vervuilde wateren met een rijke begroeiing, in het bijzonder in mooie, heldere sloten en poeltjes. De Platte schijfhoren is sinds 2004 wettelijk strikt beschermd (Ffw- tabel

3) door opname in bijlage 2 en 4 van de Habitatrichtlijn. Onbekend is of in de Oostvlietpolder sloten van de gewenste kwaliteit voorhanden zijn. Omdat waarnemingen uit de Meeslouwerpolder bekend zijn (mond. med. C. van der Graaf) is het zeer aannemelijk dat de soort ook in de Oostvlietpolder voorkomt.

Milieueffecten inrichtingsplannen en verbeterpunten

Doel van de gemeentelijke inrichtingsplannen is behoud en uitbreiding van de natuurlijke, cultuurhistorische en recreatieve waarden in het projectgebied. Het agrarische beheer vormt hierbij de hoofdsleutel tot het succes van dit project. Weidevogels zijn gebaat bij extensief landgebruik, recreanten en omwonenden zien het liefst een aantrekkelijk landschap met hoge cultuur- en natuurwaarden. Dit verlangt een vruchtbare samenwerking met agrariërs, gemeente en andere belanghebbende organisaties (VVO). Op basis van de gestelde plannen beperkt onderstaande tekst zich tot de ecologisch gevolgen van de huidige plannen. Indien van toepassing worden verbeterpunten naar voren gebracht.

Figuur 3 en Bijlage 1 toont het inrichtingontwerp in maart 2011. De inrichting moet het gebied ontsluiten voor recreanten middels verschillende wandel- en fietsroutes.



Figuur 3. Inrichtingontwerp maart 2011 (Belt 2011)

In dit ontwerp is het van belang dat de rust gewaarborgd blijft in het overgrote deel van de percelen. Hier kunnen weidevogels rustig tot broeden komen. Grutto, Tureluur en Slobeend tolereren matig verstoring door passerende wandelaars en fietsers. Met de inrichting zal zo veel mogelijk rekening moeten worden

gehouden met de weidevogelpopulatie. Het aantal broedpaartjes van gevoelige soorten (benoemd in de paragraaf over natuurwaarden) zal bij grote recreatiedruk verminderen of zelfs verdwijnen. Om verstoring tegen te gaan kan gedacht worden aan een 'rustbuffer' van watergangen. Een brede watergang van ten minste 20 meter biedt broedende vogels rust. Deze zal op verschillende plekken aangelegd moeten worden als mitigatie van de recreatiedruk (Van der Lans 2009). Fietspaden kunnen op een dijkje worden aangelegd, met aan weerszijden een brede sloot met flauwe oevers.

Vogelkijkpunt

Het uitkijkpunt zal uit landschappelijk en ecologisch oogpunt geplaatst moeten worden nabij de volkstuinten. Men moet zich realiseren dat op en rond deze recreatieve plek mensen langdurig aanwezig zijn, wat ertoe zal leiden dat in een straal van ten minste 100 meter zelfs geen broedpogingen worden ondernomen (Van der Lans 2009).

Inrichting kreek en rivierrug

Een kreek is gepland in het noordelijk deel van het projectgebied. Dit is een landschappelijk element dat past bij een biotoop van laagveenrivierdalen zoals die in Nederland enkele millennia geleden aanwezig waren. Inmiddels is dit biotoop bijna uit Europa verdwenen (EBS 2007). Het uitgraven van een kreekbedding in een veenweidegebied heeft in deze context geen ecologisch aanvullende waarde.

Desalniettemin kan het krekensysteem een interessant aspect zijn bij de natuurontwikkeling. In trektijd zullen vogels gebruik maken van de watergang om te foerageren. Pas teruggekeerde groepjes grutto's maken gebruik van dit soort drassige plekken om op vetreserves te komen, zoals plaatsvindt op de vogelplas Starrevaart. Van belang bij de aanleg van de kreek is dat er wordt gekozen voor flauwe glooiingen en oevers die de vogels voldoende ruimte bieden om te foerageren.

Een aandachtspunt is de kwaliteit van het water, dat mogelijk door pleisterende ganzen snel voedselrijk kan worden. Zonder stroming loopt de watergang hiermee een verhoogde kans op eutrofiëring. Een uitgekiende waterhuishouding met voldoende doorstroom zal het gebied hiervoor moeten behoeden. De rivierrug is een historisch geologisch element, dat interessant is voor de diversiteit op micro-schaal van het gebied. De verhoging zorgt voor een gradiënt aan vochtige en drogere delen, wat de diversiteit in het gebied wat verhoogd. Deze kan komen ten noorden van de kreek, zodat uitzicht op de kreek vanaf de fietspaden behouden blijft.

Aanleg wandelgebied noordelijk deel

Rondom kreek en nabijgelegen percelen zal een wandelpad ingericht worden. Hoewel dit pad buiten broedtijd gesloten wordt moet rekening gehouden worden met het feit dat ook buiten deze periode de verstoring aanzienlijk zal zijn. Watervogels kunnen ook in de ruitijd (Krijgsveld *et al.* 2008) weinig recreatie verdragen. Grondbroeders als Veldleeuwrik en Graspieper zijn gevoelig voor recreatie. Derhalve kan beter nagelaten worden dit pad aan te leggen, maar eerder te investeren in vaste kijkpunten, waarbij vogelhutten (bereikbaar vanaf de Vlietweg) uitzicht bieden over de kreek.

Effecten overige soortgroepen (vissen en weekdieren)

Op basis van de geplande inrichting is de verwachting dat genoemde soortgroepen geen nadelige gevolgen zullen ondervinden van de werkzaamheden. Er vinden geen grootschalige waterwerkzaamheden plaats, waarbij habitat voor de verschillende beschermde soorten verloren gaat. Wel zal er sprake zijn van tijdelijke verstoring; derhalve is onderzoek naar aanwezigheid van soorten op tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet gewenst. Bij ingrepen in de waterkwaliteit zal eerder sprake zijn van winst voor vissen en weekdieren. Bij baggerwerkzaamheden zullen vanzelfsprekend de regels in de gemeentelijke gedragscode nageleefd moeten worden.

Weidevogelbeheer

De ambitie is het behoud van de huidige vogelstand. Weidevogelbeheer valt of staat met de aanwezigheid van welwillendheid van agrariërs en vrijwilligers. Kritische soorten hebben een keur aan eisen die ze stellen aan een omgeving. In onderstaande tekst volgen enkele zaken die op basis van weidevogelbehoud wenselijk zijn. Het creëren van een Leids weidevogelreservaat kan het uiteindelijke doel zijn.

Voortzetting agrarische activiteit

Optimaal vogelbeheer wordt uitgevoerd door bereidwillige agrariërs. In de hele Oostvlietpolder zijn meerdere (melk)veehouders die hier aan willen bijdragen. Bovendien is kennis onder deze personen voldoende aanwezig voor een duurzaam landschaps- en weidevogelbeheer.

Handhaving open karakter

Weidevogels zijn gebaat bij een open landschap. Bosjes en struwelen hebben tot gevolg dat predators zich in de omgeving kunnen ophouden. Predatie in combinatie met recreatieve druk leidt tot een minimaal broedsucces. Derhalve moet aanplant van populieren, wilgen, vlieren etc. nagelaten worden.

Handhaving oude percelenindeling

Een belangrijk aspect in de inrichtingsplannen is dat de oude perceelindeling min of meer gehandhaafd blijft. De aanwezigheid en diversiteit (in grootte) van slootjes, greppels en oneffenheden in het land zorgt dat er voldoende gelegenheid is voor vogels om te nestelen, maar ook voor de kuikens om te foerageren. Voor hun broedlocaties kiezen weidevogels voornamelijk de kopse kanten van percelen, daar waar sloten samenkomen. Hiermee zijn de nesten beter bestand tegen predators op land (wezels, egels, vossen). Ook in het noordelijk deel van het gebied, de omgeving van de kreek, moet de indeling intact blijven. Behoud van greppels is van belang. In natte periodes voeren ze water af, maar in droge periodes voeren ze water aan. Langs greppels staat vaak andere vegetatie dan op het veld, met gevolg dat Tureluur en Watersnip vaak in de greppelrand broeden. Kieviten broeden vaak op de grondhoopjes die uit de greppel zijn verwijderd ten behoeve van doorstroming. Bovendien dienen de greppels als foerageergebied voor zowel volwassen als jonge weidevogels.

Waterstanden en -kwaliteit

Het waterniveau zal worden afgestemd op de natuur. Een natuurlijk proces van plas-drassituaties in het vroege voorjaar (60% van het gebied blank van 1 februari tot 1 maart) is gewenst voor foeragerende vogels. Op bepaalde plekken in het projectgebied kan dit gestimuleerd worden, zoals de omgeving van de kreek. Na deze periode kan het land natuurlijk opdrogen, met circa 30 % blank tot begin mei. Zoals door lokale agrariërs aangegeven voldoet de huidige situatie, waar naar verwachting weinig aan het waterregime aangepast hoeft te worden.

Eventuele regulatie is mogelijk middels een inlaat aan de Vliet. Mogelijk is een helofytenfilter nodig om het waterkwaliteit op peil te houden. Dit kan gepaard gaan met ontwikkeling van een brede rietkraag aan de noordkant. Dit komt de diversiteit van het hele gebied ten goede.

Waar de waterkwaliteit in de sloten te wensen overlaat zal plaatselijk moeten worden gebaggerd. Hiermee worden dikke sliblagen verwijderd. Dit kan naar inzicht van lokale agrariërs. Gewaarborgd wordt dat de slootkanten intact blijven bij de werkzaamheden.

Mozaïekbeheer

Het vogelvriendelijk beheer van het gebied moet op kleinschalig niveau plaatsvinden. Een gedetailleerd beheersprotocol kan in overleg met ervaringsdeskundige vogelwerkgroepen (zoals VWG Koudekerk/Hazerswoude e.o.) opgesteld worden.

Het mozaïekbeheer vindt plaats in de vorm van begrazing en maaien. Voor verdere beschrijving wordt gerefereerd naar rapportage van F. van der Lans (2009). De weilanden moeten in het vroege voorjaar een korte vegetatie bieden. Kieviten vestigen zich hier met territoria tussen 26 februari en 26 maart. Wanneer het gras langer geworden is zoeken Grutto en Tureluur een broedlocatie. Deze vestigen zich echter vrijwel uitsluitend in halflang (ca 15-20 cm, niet aantrekkelijk voor kievit) gras in de periode 10 april tot 1 mei. Grutto's en tureluurs broeden in de nabijheid van kieviten voor verdediging tegen luchtpredatoren. Grutto's broeden graag in elkaars nabijheid; tureluurs vestigen zich zowel naast grutto's als kieviten. Dit heeft tot gevolg dat op een ideaal weidevogelland een hoge dichtheid aan vogels ontstaat.

Het inzetten van vee moet met zorg geschieden. Begrazing blijft in extensieve vorm aanwezig in het gebied. Beweiding met rundvee zorgt voor een structuur met hoge pollen en kort begraasde delen, wat dekking, nestplaatsen en voedsel verschaft aan een breed scala van soorten. Een perceel kan zo tegelijk geschikt zijn voor Kievit en Grutto. Als bijkomend voordeel van beweiding is de vermindering van predatie. Vliegende predatoren krijgen brekende elementen in hun zichtlijnen. Grondpredatoren krijgen te maken met vele paden en geuren, die het jagen bemoeilijken. Vossen zijn zelfs bang van paarden en koeien en lopen daar niet snel tussen.

De beweiding moet van 1 maart tot eind april weg uit grote delen van de polder om de vogels rust te gunnen voor hun legsels. Daar waar weidevogels afwezig zijn kan men beweiding continueren.

De Oostvlietpolder bestaat uit oude, reliëfrijke weides. Het spreekt voor zich dat er niet gerold en gesleept wordt om die hobbelige grasmat vlak te krijgen. Percelen zonder vogels worden vroeg gemaaid; percelen met vogels worden laat gemaaid (eind juni). Optioneel kan men een hoek (zonder nesten) maaien begin mei, wat ook volwassen kieviten en scholeksters aantrekt als foerageergebied.

Conclusie

Om de recreatieve doelstellingen te bereiken moeten diverse maatregelen getroffen worden, wil men de huidige bijzondere natuurwaarden in het projectgebied behouden. Gerichte aanbevelingen worden in voorliggend document gedaan. Voorkomen moet worden dat de polder versnipperd raakt. Een belangrijke richtlijn in weidevogelvriendelijk beheer is de volgende: houd het vogelweidegebied ontoegankelijk in de broedtijd: van **1 maart tot 15 juli** moet er geen toegang zijn tot de fiets- en wandelpaden door het gebied. In het Uitvoeringsplan groen en recreatie in de Oostvlietpolder Concept (Belt 2011) wordt voorgesteld het broedseizoen van 15 maart tot 30 juni in acht te nemen. Dit is te krap gerekend; in deze periode worden de vroeg broedende (Kievit) en laat broedende weidevogels (Grutto) niet ontzien. Vanaf eind februari worden kieviterritoria al bezet en zijn eerste eieren al mogelijk. Daarbij komt dat halverwege juli nog gruttokuikens in het gebied aanwezig zijn. Ten behoeve van de weidevogelpopulatie worden 1 maart tot 15 juli als minimale grenzen.

Het onderzoeksgebied heeft een grote potentie als weidevogelreservaat. Met geschikt beheer is behoud en uitbreiding van een sterke weidevogelpopulatie goed mogelijk. Een alternatieve functie, waarbij het gebied uitsluitend als verzamelplaats en opvetplaats voor teruggekeerde trekvogels (Grutto, Tureluur, Zomertaling etc.) fungeert, heeft geen ecologische meerwaarde voor de regio. De Starrevlaartplas voorziet volledig in deze functionaliteit. Een ander voorbeeld voor dergelijke locaties in urbaan gebied is de polder Poelgeest. Soorten als Tureluur en Grutto komen hier om op te vetten; broeden doen ze niet of nauwelijks.

De projectlocatie is dé locatie voor een weidevogelbroedgebied. Elders in de Oostvlietpolder zal weidevogelbeheer niet lonen, gelet op de zeer lage dichtheden weidevogels in de overige delen van het gebied. In nieuwe vogelvriendelijk beheerde gebieden zijn kritische soorten als Grutto en Slobeend slecht in staat zich te vestigen (Van der Lans 2009). Daarnaast is de verstoring van het vele verkeer op de A4 en N206 van dien aard dat broedpogingen elders dan het projectgebied onwaarschijnlijk zijn. In dit verband moet de focus van het projectgebied liggen op het behoud van de broedpopulatie weidevogels, eerder dan op de voorgestelde opvetfunctie voor trekvogels.

Refenties

Belt, M. 2011. Uitvoeringsplan, eerste fase groen en recreatie in de Oostvlietpolder. De Oostvlietpolder groener en toegankelijker. Concept. Gemeente Leiden.

EBS, European biodiversity Survey. 2007. Rospuda valley survey 2007. EU Habitats Directive species, Polish Red List species. Preliminary report. Groningen.

Hustings, F., C. Borggreve, C. van Turnhout & J. Thissen. 2004. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels volgens Nederlandse en IUCN-criteria. SOVON-onderzoeksrapport 2004/13. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Krijgsveld, K.L., R.R. Smits en J. van der Winden. 2008. Verstoringsgevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg 08-173.

Lans, F. van der. 2009. Schieveen voor de weidevogels. Een correspondentie met belanghebbende groeperingen en Natuurmonumenten.

Ministerie van LNV. 2004. Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.

Moerland, W. in prep. Resultaten Inventarisaties Stadsnatuurmeetnet Leiden 2010. bSR-rapport xxx. bureau Stadsnatuur Rotterdam, Rotterdam.

Sanders, M., R. Pouwels, H. Baveco, A. Blankena, R. Reijnen. 2003. Effectiviteit van agrarisch natuurbeheer voor weidevogels – Literatuuronderzoek. Wageningen, Nature Policy Assessment Office, Wageningen, Planbureau rapport 2. 53.

Websites

Planbureau voor de Leefomgeving, Centraal Bureau voor de Statistiek en Universiteit Wageningen
<http://www.compendiumvoordeleefomgeving.nl>

stichting Natuurinformatie, werkgroep Waarneming.nl
<http://waarneming.nl>

Vogelwerkgroep Koudekerk/ Hazerswoude e.o.
<http://www.vogelsrijnwoude.nl>

Vereniging Vrienden Oostvlietpolder
<http://www.vriendenoostvlietpolder.nl>

Fotomateriaal

W. Moerland

Kaartmateriaal

Gemeente Leiden

© bureau Stadsnatuur Rotterdam, Postbus 23452, 3001 KL Rotterdam

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende.
BSR kan door opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.

Bijlage

